

Verslag van het colloquium : Overheidsregulering van ethische beleggingen.
Naar een MVI-norm?
7 mei 2009
Senaat

1. Inleiding:

De heer Paul Magnette, minister van Klimaat en Energie, bevoegd voor Duurzame Ontwikkeling

→ Dames en heren,

Ik ben bijzonder verheugd dat ik vandaag de werkzaamheden over dit thema mag openen, want het komt rechtstreeks tegemoet aan twee dringende aangelegenheden: enerzijds de noodzaak om zich vragen te stellen bij de doelgerichtheid van onze financiële investeringen, anderzijds de behoefte om te verduidelijken wat een maatschappelijk verantwoorde investering is om zo een antwoord te bieden op de vraag van de burgers die een duurzame economie willen bevorderen. Ik geloof immers dat het thema maatschappelijk verantwoord investeren (MVI) een instrument is waarmee onze maatschappij moet kunnen evolueren naar een ontwikkelingswijze waarin ethische, ecologische en sociale bekommernissen zijn opgenomen.

Context: het Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO)

Terwijl MVI een van de instrumenten is die burgers of instellingen kunnen hanteren om duurzame ontwikkeling te bevorderen, vormt Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen het instrument bij uitstek voor de ondernemingen. In dat opzicht mag België er fier op zijn dat het zich nu bijna drie jaar geleden heeft voorzien van een referentiekader en een actieplan. Het plan werd uitgewerkt in overleg met de stakeholders en wordt momenteel volop uitgevoerd.

Momenteel bereiden wij de tussentijdse evaluatie ervan voor om dan in het najaar een forum te organiseren waarop alle stakeholders de balans zullen kunnen opmaken. Ter voorbereiding van de beraadslagingen willen wij voor verscheidene acties van het Plan een reeks seminaries organiseren, zoals deze ochtendzitting hier. Over enkele weken zullen wij de resultaten kunnen voorstellen van een onderzoek dat werd gevoerd om een overzicht op te stellen van de praktijken van de openbare fondsenbeheerders die al dan niet MVI-criteria gebruiken. Wat later volgen de resultaten van een andere studie over het naleven van de wettelijke transparantieplichtingen bij de implementatie van ecologische en sociale dimensies. Gezien het huidige productaanbod voor aanvullend pensioensparen op de Belgische markt zullen wij via deze studie ten eerste de impact kunnen evalueren van de wettelijke transparatievoorschriften en ten tweede kunnen wij nagaan of een uitbreiding gepast is van de transparantieplichting die voorzien is in de wet van 28 april 2003 inzake de aanvullende pensioenen. Deze uitbreiding werd reeds doorgevoerd naar de Instellingen voor Collectieve Beleggingen (ICB) door de wet van 20 juli 2004. Het zou echter interessant zijn deze uitbreiding ook door te trekken naar alle

financiële instellingen om zo een “equal level playing field” te creëren. Door in de jaarverslagen informatie te publiceren over de manier waarop het investeringsbeleid rekening houdt met sociale, ethische en ecologische aspecten zouden wij immers geleidelijk hun implementatie kunnen aanmoedigen...

Tot slot steun ik ook de organisatie medio juni van een colloquium over positieve economie om goede ondernemerspraktijken te valoriseren waarbij ondernemers vanaf het begin de zorg om duurzame ontwikkeling inbouwen in hun onderneming.

De minimumnorm

In samenwerking met mijn collega minister Marie Arena en met senator Philippe Mahoux wilden wij vandaag de voornaamste voorstellen inzake “normen” bij ethische beleggingen samenbrengen om erover te debatteren met de belangrijkste betrokken partijen. Uw bijdrage vandaag zal ons kunnen helpen onze voorstellen te verfijnen, want wij zijn ervan overtuigd dat het vastleggen van een kader zowel de marktspelers als de burgers de mogelijkheid zal bieden zich er duidelijker in terug te vinden.

Wij hebben dus een beroep gedaan op de auteurs van de voorstellen of op personen die zeer goed thuis zijn in dit onderwerp om de debatten op gang te brengen over drie vragen die ons van fundamenteel belang lijken:

- in welke omstandigheden moeten wij een Raad voor MVI oprichten?
- hoe moeten wij de link leggen naar onze internationale verbintenissen en hun toepassing controleren?
- welke zijn de positieve gevolgen die verband houden met het vastleggen van deze minimumnorm?

Consumentenbescherming

In deze tijden van economische crisis waarin de financiële markten hun zwakheid hebben getoond, moeten wij er de aandacht op vestigen dat bepaalde ethische en solidaire beleggingen stabiel zijn gebleken, precies omdat ze voldoen aan duurzame criteria.

Als het economisch herstel al dringend moet worden gegarandeerd, dan moet de economie eveneens naar een nieuw model van stabiele en duurzame groei worden geleid.

Onze keuze als maatschappij bestaat erin het ethische op een structurele manier te doen passen in de economische wereld. De consument in een positie plaatsen waarin hij kan kiezen is goed, maar het is nog beter als de overheden via het normenkader ethische richtsnoeren garanderen. Er is dus meer informatie nodig, maar vooral meer regulering, in het bijzonder van de financiële sector.

Vandaag beleven wij een overvloed aan normen die eigen zijn aan elke investeerder. Er moet worden geïnventariseerd en verduidelijkt om de vooruitgang van de sector niet te doen afbrokkelen.

Het gaat er namelijk om de burgers in staat te stellen om met volledige kennis van zaken te handelen teneinde fundamentele waarden zoals solidariteit, sociale rechtvaardigheid of milieubescherming te bevorderen.

Net zoals op andere vlakken moet de consument ook op financieel vlak over duidelijke, heldere en voor iedereen begrijpelijke informatie beschikken.

Wij streven ernaar het grote publiek in staat te stellen zowel te kunnen kiezen als te handelen..

Ik dank u nogmaals voor uw medewerking en wens u goede werkzaamheden toe onder het voorzitterschap van senator Philippe Mahoux.

2. Voorstellen met betrekking tot ethische financiering, inzet en vraagstukken

Senator Ph. Mahoux

Senator Mahoux is de auteur van het eerste wetsvoorstel (4-723) tot oprichting van een Raad voor maatschappelijk verantwoord investeren.

Door de huidige bankcrisis is de evaluatie van het banksysteem vandaag meer dan nodig, zij is heilzaam.

MVI betreft een vrijwillige aanpak die onze gehechtheid aan ethische waarden vertaalt. Om zo goed mogelijk te voldoen aan deze aanpak, doen wij er goed aan een duidelijk kader vast te leggen voor dit soort van investering.

Dit wetsvoorstel omvat drie luiken:

- De financiering verbieden van activiteiten die duidelijk in tegenstrijd zijn met de ethiek en die bij wet verboden zijn (cf. wapenening...). Voorbeeld: het geval van Total Fina in Birma.
- Bepalen welke instelling een investeringsfonds als maatschappelijk verantwoord bestempelt en hoe een volkomen ethische investering te definiëren?
- Voorstellen dat de Staat zou investeren in maatschappelijk verantwoorde fondsen. (Voorbeeld van de Senaat)

Momenteel is zelfregulering gebruikelijk op de MVI-markt. De financiële instelling die een financieel product op de markt brengt kan immers zelf bepalen of dit product als ethisch of maatschappelijk verantwoord wordt bestempeld. Dit stelt de rechtmatigheid en geloofwaardigheid van de “benaming MVI” ernstig in vraag. Bovendien heeft de zelfregulering tijdens de recente bankcrisis ruimschoots zijn beperkingen aangetoond.

De verenigingen betwisten zeer regelmatig de kwaliteit van bepaalde MVI-producten en gaan soms zover dat zij bepaalde “leugens” opdiepen.

De verenigingen leveren kritiek op de financiële instellingen en, vice versa, op de deugdelijkheid van bepaalde MVI-producten. Dit toont aan hoe belangrijk het is een volkomen onafhankelijke

instelling op te richten waarvan de gegrondheid door geen enkele partij zal kunnen worden betwist. Daarom is het noodzakelijk dat deze Raad alle protagonisten uit de sector zou bijeenbrengen. Het politieke streefdoel is de oprichting van een Raad voor MVI in België; onaanvechtbare overheidsorganisatie waarvan de beslissingen de huidige remmingen eindelijk zullen kunnen wegnemen. De modaliteiten inzake werking en samenstelling van deze raad moeten nog worden bepaald.

In eerste instantie is het de doelstelling deze Raad voor MVI op te richten, zodat het debat over het vastleggen van de norm binnen deze Raad zou kunnen plaatsvinden. Wij hopen snel vooruitgang te kunnen boeken inzake ons voorstel aan het parlement.

De zelfregulering heeft zijn beperkingen ruimschoots aangetoond.

3. Vraag 1: hoe moeten wij een raad van MVI oprichten in België?

3.1. De hr. Bernard BAYOT, directeur van het Réseau Financement Alternatif

Wat MVI betreft staan wij aan het kruispunt van twee gebieden:

- het begrip “vrije financiële markten, vrije handel”
- het begrip “maatschappelijk verantwoord” van zijn kant hangt af van het algemeen belang en dus van de politieke sfeer.

Dit vertegenwoordigt een macht die echter niet zonder complexiteit is.

Wij doen er goed aan de volgende 3 aspecten aan te moedigen:

1) de strikt vrijwillige aard verzekeren van de aanpak inzake MVI namens de koper en de producent (financiële instellingen). Deze vrijheid niet belemmeren en vernieuwing op dit gebied stimuleren.

2) de overheden moeten de consument beschermen wat betreft de kwaliteit van de op de markt gebracht MVI-producten. Dit is absoluut noodzakelijk.

3) bepalen wat aanvaardbaar en onaanvaardbaar is op het vlak van “maatschappelijk verantwoord”. Er bestaan momenteel kwesties die sterk worden betwist (cf. kernenergie,...), maar er bestaat ook een gezamenlijk platform dat is ontstaan uit Belgische verbintenissen inzake verschillende internationale verdragen in verband met mensenrechten, sociale rechten, burgerrechten, het milieu en duurzaam beheer. (Verdrag van de rechten van de mens, arbeidsrecht IAO,...)

Het zou niet normaal en ontoelaatbaar zijn mochten MVI-producten staten financieren die de normen niet naleven die in de door België bekrachtigde internationale verdragen vermeld staan.

Een Raad voor MVI! Samenstelling, bevoegdheden en praktische toepassing van deze bevoegdheden.

Bevoegdheden:

Zoals nader bepaald in het wetsvoorstel van senator Philippe Mahoux:

- de objectieve en transparante criteria bepalen volgens dewelke een investering als maatschappelijk verantwoord kan worden beschouwd.
- instaan voor de controle op het gebruik van de term “MVI”
- documentatie zoeken en verzamelen over dit domein in het bijzonder
- adviezen opvolgen, stimuleren en uitbrengen over de in dit domein uitgevoerde onderzoeken
- de communicatieacties ten gunste van MVI aanmoedigen en coördineren
- MVI promoten in de overheidssector (beter beheer van het overheidsgeld)
- Transparante rapportering bevorderen.

Samenstelling:

13 leden, als volgt verdeeld:

- 4 leden die de organisaties vertegenwoordigen waarvan de hoofdactiviteit verband houdt met MVI;
- 2 leden die de consumentenorganisaties vertegenwoordigen;
- 2 leden die de financiële instellingen vertegenwoordigen;
- 1 lid dat de werknemersorganisaties vertegenwoordigt;
- 1 lid dat de werkgeversorganisaties vertegenwoordigt;
- 1 lid dat de Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen vertegenwoordigt;
- 2 leden die de ngo's vertegenwoordigen die betrokken zijn bij DO, vrede, milieu, mensenrechten.

Toepassing:

Hoe moeten wij dit op een efficiënte manier invoeren?

1. Voor een goed beheer wordt best een interne werkingsprocedure van deze Raad uitgewerkt en moeten wij een evaluatiesysteem van deze procedure invoeren zodat de procedure na verloop van tijd kan worden verbeterd.
2. Wij moeten de uitsluitingscriteria duidelijk bepalen, die voornamelijk gebaseerd zijn op de door België bekrachtigde internationale verdragen inzake mensenrechten, sociale rechten, burgerrechten, milieu en duurzaam beheer (fiscale fraude, corruptie,...)
3. de goedkeuring van de zwarte lijst zal gebaseerd zijn op de toepassing van de volgende twee principes:

Het voorzorgsbeginsel: de ondernemingen uitsluiten die ernstige en overeenkomstige aanwijzingen vertonen dat zij de in aanmerking genomen uitsluitingscriteria schenden.

Het bezwaarprincipe: vooraleer een staat of een onderneming op de zwarte lijst te zetten, brengt de Raad de staat/onderneming hiervan op de hoogte. Laatstgenoemde zal de beslissing om op de zwarte lijst te worden geplaatst kunnen aanvechten. In dat geval zal de Raad overgaan tot een nieuw onderzoek, in het licht van de aanwijzingen die aan de basis lagen van zijn eerste beslissing, maar ook van de uitleg en de bewijzen die de betrokken onderneming of staat heeft geleverd, vooraleer zijn eerste beslissing al dan niet te bevestigen.

De Raad zal vanzelfsprekend een aanpassingstermijn voorzien voor de financiële sector voor de desinvestering.

3.2. Reacties:

1. Dexia

- is van mening dat de voornaamste betrokkenen, met name de klanten en de fondsenbeheerders, ondervertegenwoordigd zijn in de samenstelling van de Raad.
- stelt voor om inzake de desinvestering na te denken over een andere interessante piste. Wat betreft de keuze van de investeringen kan een doeltreffende druk worden uitgeoefend op de maatschappij via haar aandeelhouders. Dat is interessanter dan een onvoorwaardelijke desinvestering binnen een welbepaalde termijn met het risico van uitsluiting. De toegekende termijn zal moeten worden aangepast naargelang van de doeltreffendheid van deze druk.
- stelt zich vragen over het begrip “ernstige en overeenkomstige aanwijzingen”, want dit lijkt zeer moeilijk te bepalen.
- is de oprichting van een Raad voor MVI gunstig gezind.

→ De heer Mahoux antwoordt dat de wet van 20 maart 2007 inzake het verbod op de financiering van de productie, het gebruik en het bezit van antipersoonsmijnen en submunitie momenteel een verplichting schept om een zwarte lijst op te stellen inzake de financiering van verboden wapens en/of munitie, met een strafrechtelijke aanklacht voor de financiële instellingen die deze wet niet zouden naleven. Het is hun eigen verantwoordelijkheid die zij op het spel zetten door in dergelijke producten te investeren.

De minister van Financiën weigert evenwel deze lijst op te stellen (zie met name mondelinge vraag nr. 4-306 van 29 april 2008, Belgische Senaat).

Gezien hun middelen hebben de financiële instellingen de mogelijkheid de intrinsieke aard van hun investeringen duidelijk te bepalen. Verscheidene bankinstellingen stellen reeds hun eigen lijst op, net zoals sommige ngo's. Er is dus geen enkele reden waarom deze zwarte lijst binnenkort het daglicht niet zou zien.

→ RFA legt uit dat de zwarte lijst vanuit praktisch standpunt stap voor stap zal worden opgesteld naargelang van de activiteitsdomeinen. Tussen het van kracht worden van de wet en het opstellen van deze lijst zou evenwel niet te veel tijd mogen zitten. RFA wil absoluut verduidelijken dat men niet verbiedt om in een fonds te investeren, maar enkel verbiedt om dit fonds de benaming MVI te geven indien het de minimumnorm niet respecteert.

2. Onderzoeker van de universiteit van Gent

Dit zou wel eens een communicatieprobleem kunnen veroorzaken, want dit laat doorschemeren dat alles wat de vastgelegde criteria niet naleeft niet “normaal” is. Hij stelt voor om veeleer procedurecriteria op te stellen in plaats van inhoudelijke criteria. Deze keuze lijkt hem veel

steviger, minder aanvechtbaar en vooral veel minder gewaagd vanuit het standpunt van de communicatie.

→ RFA let uit dat de zwarte lijst zal worden opgesteld op basis van ernstige en overeenkomstige aanwijzingen namens het voorzorgsbeginsel.

De onderzoeker zegt dat hij niet tegen procedurecriteria is, maar hij vraagt zich af hoe men de procedurewijzen van de banksector kan verplichten en controleren? Er is een enorm controleprobleem. Men moet de financiële instellingen de vrijheid laten om de producten te creëren die zij als efficiënt beschouwen ten opzichte van hun eigen management.

3. Ernest & Young

- Steunt de oprichting van een dergelijke Raad en steunt de onafhankelijke controle. De auditbureaus die reeds op de markt zijn moeten erin worden opgenomen.
- Het zal een van de opdrachten van de Raad zijn de transparante rapportering te bevorderen. Hoe? Ideeën inzake methodologie? Maakt dit ook deel uit van de opdrachten van de Raad?
- Stelt voor het auditverslag op te nemen in het jaarverslag van de maatschappij. Er bestaat reeds een Europese richtlijn die dit oplegt.

→ De hr. Mahoux legt uit dat hij dit idee betreffende de inschrijving op de jaarbalans steunt en vestigt er de aandacht op dat de audits zullen moeten worden uitgevoerd door auditeurs die gespecialiseerd zijn in en openstaan voor deze thematiek. Dit is onontbeerlijk voor een kwaliteitsvolle audit.

4. Vraag 2 : Hoe moet het verificatieproces verlopen voor internationale obligaties?

4.1 De heer Luc Van Liedekerke, KUL, Voorzitter EBEN en lid wetenschappelijk comité VIGEO

Er kunnen verschillende soorten instrumenten worden onderscheiden:

1. Aandelen
2. Vastgoed investeringen
3. Obligaties

Voor de eerste 2 soorten kan je vrij makkelijk criteria vastleggen, voor obligaties is dit afhankelijk van het soort obligatie. Grosso modo kunnen 3 verschillende vormen van obligaties worden onderscheiden:

1. obligaties van internationale instellingen (zoals bijvoorbeeld deze van de Europese Investeringsbank)
2. landen obligaties
3. obligaties van ondernemingen

Wat betreft het uitwerken van criteria is dit het makkelijkste voor obligaties van ondernemingen, het vastleggen van criteria voor obligaties van internationale instellingen is dit wat moeilijker maar niet onmogelijk. Dit veronderstelt wel dat je duidelijk zicht krijgt op wat ze doen. Wat het uitwerken van mvi-criteria voor landen betreft ligt de zaak heel wat gecompliceerder. Wanneer je de bestaande methodologie toepast die bestaat uit verschillende stappen

- bepalen van criteria
- zoeken van indicatoren
- nagaan welke informatie bestaat en beschikbaar is over die indicatoren
- nagaan hoe de resultaten kunnen worden geaggregeerd in één balans

dan stuit je op een aantal problemen.

Wat de bepaling van criteria betreft, kan je je best baseren op internationale verdragen, en dan liefst diegenen die zo ruim mogelijk ondertekend en geratificeerd werden. Je krijgt natuurlijk wel de discussie welke je neemt en welke niet.

In tegenstelling tot indicatoren voor criteria voor bedrijven, is er voor landen heel wat informatie voorhanden en kunnen verschillende indicatoren worden bepaald. Vraag is natuurlijk welke indicatoren je gaat gebruiken.

Wat het aggregeren van de resultaten betreft is dit vrij makkelijk voor 1 dimensie, 1 soort criterium, maar wordt het een stuk complexer wanneer er verschillende dimensies en criteria worden gehanteerd. Hoe ga je bijvoorbeeld afwegingen gaan maken. Wat als een land op vlak van gezondheidszorg goed presteert, maar niet op vlak van democratie of corruptie.

Stel dat je in dat alles slaagt en je gebruikt dit als basis om een land uit te sluiten uit het investeringsregister, dan kan je als Belgische overheid in de problemen komen, wanneer dit gebeurd door de overheid zelf of door een semi-overheid zoals de raad voor maatschappelijk verantwoord investeren uit het voorstel van Senator Mahoux. Dit kan leiden tot een aantal diplomatieke wrijvingen en conflicten.

4.2. Reacties

- 1) Senator Mahoux is met deze problematiek in gedachten eerder voorstander van een positieve lijst, dan van een negatieve lijst (een lijst met uitsluitingen)
- 2) Een deelnemer, die in het verleden betrokken was bij de besprekingen in het kader van een voorstel tot het verduurzamen van pensioensparen in het kader van de derde pensioenpijler, geeft aan dat dit inderdaad tot diplomatieke problemen kan leiden, en geeft hiervan een aantal voorbeelden.
- 3) Antwerps World Diamond Center geeft aan dat je beter kan opteren dit in een Europese context aan te pakken om te vermijden dat verschillende landen verschillende criteria gaan gebruiken. De problematiek wordt door de spreker beaamt, maar deze geeft ook aan dat je natuurlijk niet altijd hoeft te wachten op een Europees initiatief eer je zelf initiatief neemt. Europa wacht trouwens vaak op initiatieven van lidstaten, vooraleer ze zelf initiatief neemt. Ook Ernst & Young geeft dit aan en stelt daarbij dat een goed nationaal initiatief de geloofwaardigheid van een land ook verhoogd, zeker als ze dit op Europees vlak wil laten overnemen. RFA haalt hierbij het voorbeeld van de SRI-Disclosure Regulation uit de UK aan, die ondertussen in heel wat andere Europese landen is overgenomen.

5. Vraag 3 : Welke positieve gevolgen kunnen de Belgische stakeholders verwachten van een MVI-norm?

5.1. Mevrouw Greet Poulmans– Fortis Investments – en voorzitter van de raad van beheer van Belsif

In een presentatie wordt het standpunt van Belsif aangaande het voorstel voor een mvi-norm weergegeven.

Het standpunt van BELSIF is in bijlage aan dit verslag toegevoegd.

Ter afsluiting van de presentatie legt Mvr. Poulmans enkele vragen voor aan het publiek die het voorwerp van discussie kunnen uitmaken:

- 1) Hoe dient de norm geïmplementeerd te worden?
- 2) Hoe zal zo'n norm op internationaal niveau ontvangen worden?
- 3) Zal de markt minder creatief worden door het vastleggen van de norm?
- 4) Dient er een fiscaal voordeel aan de norm gekoppeld te worden?

5.1. Reacties

In antwoord op vraag 4 gaf één van de deelnemers aan dat een fiscaal voordeel in België altijd helpt. Als voorbeeld geeft hij het succes in het verleden van de Nederlandse groenfondsen waaraan een fiscaal voordeel werd gekoppeld.

Een cruciale vraag blijft echter of men überhaupt aan ethische kwesties fiscale voordelen moet gaan verbinden, zeker wanneer deze niet per definitie minder rendabel zijn.

Voor een aantal gevallen, zoals bijvoorbeeld het pensioensparen in het kader van de 3de pijler, waaraan nu al fiscale voordelen zijn verbonden kan je dat natuurlijk wel overwegen. Op technisch vlak is het daarbij mogelijk om aan negatieve criteria te gebruiken om 'duurzame pensioenspaarproducten' te identificeren en daaraan een verhoogd fiscaal voordeel te koppelen. Uitsluitingcriteria kunnen ook op een relatief eenvoudige manier vastgelegd worden, zij het dat zich daar ook wel een aantal praktische problemen bij stellen. Voor positieve criteria blijkt dit veel moeilijker, omdat je in een fiscale wetgeving zo weinig mogelijk ruimte voor interpretatie dient te laten en dit voor positieve criteria een stuk moeilijker is.

6. Conclusie

Mevr. Marie Arena, minister van Maatschappelijke Integratie, Pensioenen en Grootsteden

Wij mogen MVI niet laten verstarren zodat het kan evolueren in de tijd en de investeerders niet de vrijheid laten om te kiezen uit een waaier aan producten. Wij moeten absoluut een zwarte lijst opstellen want er zijn bepaalde zaken waarin wij onverzettelijk moeten zijn, maar tegelijk moeten wij ook werken aan een witte lijst.

Tegen de hervatting van de werkzaamheden na de vakantie 2009 zal een voorstel worden voorgelegd aan de regering. Dit voorstel voorziet de oprichting van een Raad voor MVI en vermeldt het principe van een dubbele checklist op basis van een zwarte lijst en van positieve MVI-criteria.

Het is belangrijk voor mij om vooruitgang te maken in dit dossier want ik geloof rotsvast in de overheidsregulering van de financiële sector.